

Gemensamma författningssamlingen avseende hälso- och sjukvård, socialtjänst, läkemedel, folkhälsa m.m.

ISSN 2002-1054, Artikelnummer 2015-X-X
Utgivare: Rättschef Pär Ödman, Socialstyrelsen

**HSLF-FS
2015:xx**

Utkom från trycket
den xx december
2015

Socialstyrelsens föreskrifter om erkännande av yrkeskvalifikationer inom hälso- och sjukvården;

beslutade den X december 2015.

Socialstyrelsen föreskriver¹ följande med stöd av X § förordningen (2015:xx) om erkännande av yrkeskvalifikationer samt X kap. X § patientsäkerhetsförordningen (2010:1369).

1 kap. Tillämpningsområde och definitioner

1 § Dessa föreskrifter ska tillämpas vid Socialstyrelsens prövning av förutsättningarna för den som har yrkeskvalifikationer inom hälso- och sjukvården som har förvärvats eller erkänts i ett annat EES-land att få legitimation, bevis om specialistkompetens eller rätt att kalla sig specialistsjuksköterska eller att tillfälligt få utöva ett reglerat yrke i Sverige.

2 § I dessa föreskrifter används beteckningen *EES-land* för medlemsstater i Europeiska unionen samt för Norge, Island och Liechtenstein. Vad som sägs om EES-land ska även gälla för Schweiz.

Beteckningen *tredjeland* används för länder som inte omfattas av första stycket.

Med att en person är *lagligen etablerad* avses i föreskrifterna att personen uppfyller alla krav för att utöva ett yrke och stadigvarande utövar yrket som anställd eller egenföretagare.

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/36/EG av den 7 september om erkännande av yrkeskvalifikationer, i lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/55/EU.

2 kap. Automatiskt erkännande av yrkeskvalifikationer vid samordnade krav på utbildning

1 § Detta kapitel innehåller bestämmelser om erkännande av yrkeskvalifikationer enligt den ordning för automatiskt erkännande som avses i 13 § lagen (2015:xx) om erkännande av yrkeskvalifikationer.

Apotekare

2 § En apotekare som har genomgått sin utbildning i ett annat EES-land än Sverige ska få sina yrkeskvalifikationer erkända, om hon eller han har ett sådant utbildnings-, examens- eller behörighetsbevis som anges i 5.6.2 i bilaga V till Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/36/EG i lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/55/EU (*yrkeskvalifikationsdirektivet*) och inte temporärt eller definitivt har helt eller delvis förbjudits att utöva yrket.

Barnmorskor

3 § En barnmorska som har genomgått sin utbildning i ett annat EES-land än Sverige ska få sina yrkeskvalifikationer erkända om hon eller han har ett sådant utbildnings-, examens- eller behörighetsbevis som anges i 5.5.2 i bilaga V till yrkeskvalifikationsdirektivet, under förutsättning dels att beviset uppfyller de övriga villkor som ställs i samma direktiv och detta har intygats av den behöriga myndigheten i det andra EES-landet, dels att yrkesutövaren inte temporärt eller definitivt har helt eller delvis förbjudits att utöva yrket.

Läkare

4 § En läkare som har genomgått sin utbildning i ett annat EES-land än Sverige ska få sina yrkeskvalifikationer erkända, om hon eller han har ett sådant utbildnings-, examens- eller behörighetsbevis som anges i 5.1.1 i bilaga V till yrkeskvalifikationsdirektivet och inte temporärt eller definitivt har helt eller delvis förbjudits att utöva yrket.

5 § En läkare som har genomgått sin praktiska utbildning eller specialistutbildning i ett annat EES-land än Sverige ska efter ansökan hos Socialstyrelsen få ett bevis om specialistkompetens i allmänmedicin, om hon eller han har ett sådant utbildnings-, examens- eller behörighetsbevis som anges i 5.1.4 i bilaga V till yrkeskvalifikationsdirektivet och inte temporärt eller definitivt har helt eller delvis förbjudits att utöva yrket.

6 § En läkare som har genomgått sin specialistutbildning i ett annat EES-land än Sverige ska efter ansökan hos Socialstyrelsen få ett bevis om specialistkompetens, om hon eller han har ett sådant bevis

om specialistkompetens som anges i 5.1.3 i bilaga V till yrkeskvalifikationsdirektivet och inte temporärt eller definitivt har helt eller delvis förbjudits att utöva yrket.

**HSLF-FS
2015:xx**

Sjuksköterskor

7 § En sjuksköterska med ansvar för allmän hälso- och sjukvård som har genomgått sin utbildning i ett annat EES-land än Sverige ska få sina yrkeskvalifikationer erkända, om hon eller han har ett sådant utbildnings-, examens- eller behörighetsbevis som anges i 5.2.2 i bilaga V till yrkeskvalifikationsdirektivet och inte temporärt eller definitivt har helt eller delvis förbjudits att utöva yrket.

Tandläkare

8 § En tandläkare som har genomgått sin utbildning i ett annat EES-land än Sverige ska få sina yrkeskvalifikationer erkända, om hon eller han har ett sådant utbildnings-, examens- eller behörighetsbevis som anges i 5.3.2 i bilaga V till yrkeskvalifikationsdirektivet och inte temporärt eller definitivt har helt eller delvis förbjudits att utöva yrket.

9 § En tandläkare som har genomgått sin specialistutbildning i ett annat EES-land än Sverige ska efter ansökan hos Socialstyrelsen få ett bevis om specialistkompetens, om hon eller han har ett sådant bevis om specialistkompetens som anges i 5.3.3 i bilaga V till yrkeskvalifikationsdirektivet och inte temporärt eller definitivt har helt eller delvis förbjudits att utöva yrket.

Jämställd utbildning eller förvärvade rättigheter

10 § En apotekare, barnmorska, läkare, sjuksköterska med ansvar för allmän hälso- och sjukvård eller tandläkare respektive en specialistläkare eller specialisttandläkare som inte uppfyller de krav som ställs i 2-9 §§ ska ändå få sina yrkeskvalifikationer erkända respektive efter ansökan hos Socialstyrelsen få ett bevis om specialistkompetens, om hon eller han

1. har ett utbildnings-, -examens- eller behörighetsbevis från ett EES-land,
2. har genomgått en jämställd utbildning eller förvärvat rättigheter till yrket i enlighet med avd. III kap. III i yrkeskvalifikationsdirektivet och detta har intygats av den behöriga myndigheten i EES-landet, och
3. inte temporärt eller definitivt har helt eller delvis förbjudits att utöva yrket.

3 kap. Den generella ordningen för erkännande av yrkeskvalifikationer

1 § Detta kapitel innehåller bestämmelser om erkännande av yrkeskvalifikationer enligt den generella ordning som avses i 9-11 §§ lagen (2015:xx) om erkännande av yrkeskvalifikationer (*den generella ordningen*).

2 § En yrkesutövares yrkeskvalifikationer får inte erkännas enligt den generella ordningen om yrkesutövaren temporärt eller definitivt har helt eller delvis förbjudits att utöva yrket.

3 § Om en yrkesutövare som inte omfattas av 2 kap. eller vars yrkeskvalifikationer inte uppfyller kraven för automatiskt erkännande har genomgått en utbildning i ett annat EES-land än Sverige och utbildningen inte uppfyller de krav som ställs för utövande av yrket i det andra EES-landet, ska yrkesutövaren ändå få sina yrkeskvalifikationer erkända i Sverige respektive efter ansökan hos Socialstyrelsen få ett bevis om specialistkompetens, om

1. den behöriga myndigheten i det andra EES-landet bekräftar att utbildningen ger yrkesutövaren förvärvade rättigheter i enlighet med artikel 12 andra stycket i yrkeskvalifikationsdirektivet, och
2. yrkesutövaren inte temporärt eller definitivt har helt eller delvis förbjudits att utöva yrket.

4 § Om en apotekare, barnmorska, läkare, sjuksköterska med ansvar för allmän hälso- och sjukvård, tandläkare, specialistläkare, specialisttandläkare eller sådan yrkesutövare som avses i 5 kap. 12 § patientsäkerhetsförordningen har genomgått sin utbildning i ett tredje land, ska hon eller han få sina yrkeskvalifikationer erkända respektive efter ansökan hos Socialstyrelsen få ett bevis om specialistkompetens, om den behöriga myndigheten i ett EES-land intygar att yrkesutövarens yrkeskvalifikationer har erkänts i det landet och att hon eller han inte temporärt eller definitivt har helt eller delvis förbjudits att utöva yrket.

5 § En läkare eller tandläkare som har genomfört sin specialistutbildning eller praktiska utbildning i ett EES-land och som uppfyller förutsättningarna för att få sina yrkeskvalifikationer erkända i Sverige enligt den generella ordningen ska efter ansökan hos Socialstyrelsen få bevis om specialistkompetens.

6 § En legitimerad sjuksköterska som har genomfört sin specialistutbildning i ett EES-land ska efter ansökan hos Socialstyrelsen få rätt att kalla sig specialistsjuksköterska i Sverige, om

1. hon eller han uppfyller förutsättningarna för att få sina yrkeskvalifikationer erkända i Sverige enligt den generella ordningen, och
2. den genomförda specialistutbildningen motsvarar en specialistsjuksköterskeexamen enligt högskoleförordningen (1993:100).

**HSLF-FS
2015:xx**

4 kap. Legitimation

1 § En apotekare, barnmorska, läkare, sjuksköterska med ansvar för allmän hälso- och sjukvård, tandläkare, arbetsterapeut, audionom, biomedicinsk analytiker, dietist, fysioterapeut, kiropraktor, logoped, naprapat, optiker, ortopedingenjör, psykolog, psykoterapeut, receptarie, röntgensjuksköterska, sjukhusfysiker eller tandhygienist ska efter ansökan hos Socialstyrelsen få legitimation för yrket om

1. hon eller han har fått sina yrkeskvalifikationer erkända i Sverige,
2. det inte föreligger sådana förhållanden att legitimationen skulle ha återkallats enligt bestämmelserna i 8 kapitlet patientsäkerhetslagen (2010:659) om sökanden hade varit legitimerad, och
3. sökanden visar att hon eller han har för yrket nödvändiga muntliga och skriftliga kunskaper i svenska, danska eller norska språket.

5 kap. Tillfällig yrkesutövning

1 § Detta kapitel reglerar förhandsunderrättelse och kontroll av yrkeskvalifikationer i samband med att en sådan yrkesutövare som avses i 5 kap. 15 § patientsäkerhetsförordningen (2010:1369) avser att tillfälligt utöva sitt yrke i Sverige.

2 § Till en förhandsunderrättelse om tillfällig yrkesutövning i Sverige ska fogas

1. ett intyg utfärdat av den behöriga myndigheten i ett EES-land som visar att yrkesutövaren är lagligen etablerad i det landet och att det, när intyget utfärdades, inte fanns något förbud för henne eller honom att utöva yrket,
2. bevis på yrkeskvalifikationer,

3. uppgifter om den tillfälliga yrkesutövningens varaktighet, frekvens, periodicitet och kontinuitet, och
4. intyg som visar att yrkesutövaren har för yrket nödvändiga muntliga och skriftliga kunskaper i svenska, danska eller norska språket.

Om varken yrket eller utbildningen för yrket är reglerad i den stat där yrkesutövaren är lagligen etablerad, ska yrkesutövaren också inge underlag som visar att hon eller han har utövat yrket i minst ett år i ett eller flera EES-länder under de tio år som föregår utövandet av yrket i Sverige.

3 § En apotekare, barnmorska, läkare, sjuksköterska eller tandläkare vars yrkeskvalifikationer uppfyller de krav för automatiskt erkännande som anges i 2 kap. ska få en tidsbegränsad legitimation för yrket, om hon eller han har inkommit med en komplett förhandsunderrättelse och det inte föreligger sådana förhållanden att legitimationen skulle ha återkallats enligt bestämmelserna i 8 kap. patientsäkerhetslagen (2010:659) om sökanden hade varit legitimerad.

4 § Om en yrkesutövare som inte omfattas av 2 kap. eller vars yrkeskvalifikationer inte uppfyller kraven för automatiskt erkännande har yrkeskvalifikationer som Socialstyrelsen bedömer väsentligt skiljer sig från den utbildning som krävs i Sverige på ett sådant sätt att skillnaden är skadlig för folkhälsa eller säkerhet, ska Socialstyrelsen ge yrkesutövaren möjlighet att göra ett lämplighetsprov för att styrka att hon eller han har den kunskap, färdighet eller kompetens som krävs. Ett lämplighetsprov behöver dock inte göras om skillnaden kompenseras genom yrkesutövarens yrkeserfarenhet eller genom kunskap, färdigheter och kompetenser som har uppnåtts genom livslångt lärande och som formellt har godkänts för detta ändamål av ett relevant organ.

5 § Vid prövningar enligt 4 § ska Socialstyrelsen senast en månad efter det att en fullständig förhandsunderrättelse har inkommit

1. meddela eller besluta att inte meddela en tidsbegränsad legitimation,
2. ge yrkesutövaren möjlighet att göra ett lämplighetsprov, eller
3. informera yrkesutövaren om skälet till att inget beslut om tidsbegränsad legitimation kan fattas inom den angivna tidsramen.

Om Socialstyrelsen lämnar information till yrkesutövaren enligt första stycket 3, ska ett beslut om tidsbegränsad legitimation fattas inom tre månader efter det att informationen lämnas.

Om Socialstyrelsen ger yrkesutövaren möjlighet att göra ett lämplighetsprov, ska ett beslut om tidsbegränsad legitimation fattas inom en månad efter det att provet har utförts.

En legitimation får inte meddelas om det föreligger sådana förhållanden att legitimationen skulle ha återkallats enligt bestämmelserna i 8 kap. patientsäkerhetslagen (2010:659) om sökanden hade varit legitimerad.

6 § En yrkesutövare med tidsbegränsad legitimation ska använda en sådan yrkestitel som anges i 4 kap. 1 § patientsäkerhetslagen (2010:659) och får i förekommande fall ange att hon eller han har sådan specialistkompetens som avses i 8 § samma kapitel, om

1. yrkesutövaren utövar yrke som apotekare, barnmorska, läkare, specialistläkare, sjuksköterska med ansvar för allmän hälso- och sjukvård, tandläkare eller specialisttandläkare och yrkeskvalifikationerna uppfyller de krav för automatiskt erkännande som anges i 2 kap, eller

2. yrkeskvalifikationerna har förhandskontrollerats enligt 5 kap. 15 a § patientsäkerhetsförordningen (2010:1369).

I övriga fall ska yrkesutövaren använda den titel hon eller han har i det EES-land där hon eller han är lagligen etablerad.

6 kap. Undantagsbestämmelse

1 § Socialstyrelsen kan medge undantag från bestämmelserna i dessa föreskrifter, om det finns särskilda skäl.

-
1. Denna författning träder i kraft den 18 januari 2016.
 2. Bestämmelserna i 4 kap. 1 § 3 och 5 kap. 2 § 4 ska inte tillämpas vid handläggningen av ärenden som har kommit in till Socialstyrelsen före den 18 januari 2016.
 3. Genom författningen upphävs Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2007:23) om erkännande av yrkeskvalifikationer inom hälso- och sjukvården.

OLIVIA WIGZELL

Gastón Fernández Palma

Avdelningen för regler och behörighet
Gastón Fernández Palma
gaston.fernandez-palma@socialstyrelsen.se

Konsekvensutredning – genomförande av det moderniserade yrkeskvalifikationsdirektivet¹

Bakgrund

År 2005 antogs det ursprungliga yrkeskvalifikationsdirektivet (Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/36/EG av den 7 september 2005 om erkännande av yrkeskvalifikationer). Direktivet gäller för alla EU-medborgare. Syftet med direktivet är att underlätta för dem som vill utöva ett så kallat reglerat yrke i ett annat land än sitt utbildningsland inom EU. Med reglerat yrke menas i korthet att det ställs krav på till exempel en viss utbildning eller viss yrkeserfarenhet för att få utöva yrket. Ett yrke är alltid att anse som reglerat om det finns en skyddad yrkestitel som endast får användas av den som har en viss kvalifikation. I Sverige finns 21 reglerade yrken inom hälso- och sjukvården och ett inom socialtjänsten. I Sverige finns även reglering kring specialläkare, specialisttandläkare samt specialistsjuksköterskor.

Sverige har genomfört yrkeskvalifikationsdirektivet på Socialstyrelsens område genom patientsäkerhetslagen (2010:659), patientsäkerhetsförordningen (2010:1369), socialtjänstlagen (2001:453), socialtjänstförordningen (2001:937), Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2007:23) om erkännande av yrkeskvalifikationer inom hälso- och sjukvården samt Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2014:7) om behörighet att utföra vissa arbetsuppgifter i socialtjänstens barn- och ungdomsvård.

Yrkeskvalifikationsdirektivet har under åren 2012 - 2013 omförhandlats och såväl ett ändringsdirektiv som en genomförandeförordning har antagits. Ändringsdirektivet ska vara genomfört i medlemsländerna senast den 18 januari 2016. Från och med denna tidpunkt ska även genomförandeförordningen tillämpas.

En särskild utredare har fått i uppgift att föreslå hur det moderniserade yrkeskvalifikationsdirektivet ska genomföras i svensk rätt och förvaltning. I det be-

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/36/EG av den 7 september 2005 om erkännande av yrkeskvalifikationer, i lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/55/EU. Se även kommissionens genomförandeförordning (EU) 2015/983 av den 24 juni 2015 om förfarandet för utfärdande av det europeiska yrkeskortet och tillämpningen av varningsmekanismen i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/36/EG.

tänkande² som överlämnades har det föreslagits att det moderniserade yrkeskvalifikationsdirektivet ska genomföras genom en ny horisontell lag och förordning om erkännande av yrkeskvalifikationer. Dessa författningar ska innehålla de bestämmelser i direktivet som ska tillämpas likadant oavsett sektor. En följd av detta är att vissa bestämmelser som tidigare har införts i sektorsförfattningar ska upphävas. Sektorsregleringen ska dock bestå och anpassas till den nya lagen och förordningen. Därefter har regeringen den 5 november 2015 överlämnat en proposition³ till riksdagen. Där föreslås det bland annat en ny lag om erkännande av yrkeskvalifikationer.

I nuläget har förslagen, med vissa undantag, ännu inte lett till nya eller ändrade lagar och förordningar. Socialstyrelsen ska dock vara den behöriga myndigheten för yrken inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten enligt det moderniserade direktivet (se 6 § 3 förordning (2015:284) med instruktion för Socialstyrelsen).

Mot bakgrund av detta har Socialstyrelsen analyserat hur det nya direktivet kan och kommer att påverka Socialstyrelsen och dess verksamhetsområde.

Anmärkning – förutsättningar för svar på denna remiss

Socialstyrelsen bedömer att det moderniserade yrkeskvalifikationsdirektivet berör myndigheten och har därför utarbetat förslag om hur det kan genomföras inom Socialstyrelsens verksamhetsområde. Förslagen förutsätter att myndigheten får till uppgift att genomföra direktivet på dess område och att tillhörande bemyndiganden ges.

Eftersom direktivet ska vara genomfört i svensk rätt den 18 januari 2016 är det inte möjligt att avvakta lagar och förordningar på området. Förslagen i denna remiss grundar sig därför på direktivet, det ovan nämnda betänkandet och den nämnda propositionen.

Beskrivning av problemet och vad Socialstyrelsen vill uppnå

Implementeringen av det moderniserade yrkeskvalifikationsdirektivet kräver ändringar av Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2007:23) om erkännande av yrkeskvalifikationer inom hälso- och sjukvården. Utöver detta behöver föreskrifterna, för tydlighetens och tillgänglighetens skull, struktureras om, språket moderniseras och hänvisningar uppdateras. Socialstyrelsen föreslår därutöver nya bestämmelser om krav på och kontroll av språkkunskaper. En redogörelse för dessa förslag och en utredning av deras konsekvenser finns i *bilaga 1*.

Motiv samt konsekvenser

Eftersom de ändringar som krävs av SOSFS 2007:23 är omfattande och genomgående, har Socialstyrelsen gjort bedömningen att det som ger den tydligaste och mest överskådliga regleringen är att upphäva denna författning och besluta en ny på området.

² Yrkeskvalifikationsdirektivet – ett samlat genomförande, SOU 2014:19

³ Regeringens proposition 2015/16:44 - Genomförande av det moderniserade yrkeskvalifikationsdirektivet

Ändrad plats, konsekvensändringar, språkliga justeringar m.m.

En stor del av de bestämmelser som föreslås kommer i sak inte att innebära några förändringar jämfört med gällande reglering. För enkelhetens och tydlighetens skull har en del bestämmelser bytt plats, språkliga justeringar gjorts och hänvisningar uppdaterats. Definitioner har tillkommit och föreskrifternas tillämpningsområde klargjorts. Den lagtekniska översynen som görs i samband med genomförandet av direktivet har föreslagits leda till att en del av den reglering som tidigare funnits i Socialstyrelsens föreskrifter införs i överordnade författningar. Anpassningen till detta är skälet till att vissa bestämmelser i Socialstyrelsens föreskrifter nu föreslås upphävas.

Viktigare ändringar och förtydliganden

I det nya andra kapitlet föreslås i stället för att det, som nu, bara anges att legitimation ska ges, i stället anges att en yrkesutövare i ett första steg ska få sina yrkeskvalifikationer erkända. Orsaken till detta är uppdelningen av erkännandeprocessen i den föreslagna nya lagen om erkännande av yrkeskvalifikationer. För den enskilde kommer detta inte att medföra några särskilda konsekvenser. Konsekvenser kan dock uppstå för Socialstyrelsen genom ökad administration. Detta uppstår dock inte på grund av Socialstyrelsens föreskrifter utan på grund av överordnade författningar.

Vidare föreslås genomgående föreskrivas att en förutsättning för att yrkeskvalifikationer ska erkännas eller bevis om specialistkompetens ska ges är att yrkesutövaren inte temporärt eller definitivt har helt eller delvis förbjudits att utöva yrket. Detta utgör i sak inte ett tillägg utan en kodifiering av nuvarande ordning och kan inte anses medföra några konsekvenser.

Socialstyrelsen har vidare bedömt att det inte finns ett behov av att, som nu, särskilt reglera utbildningar på deltid. Mot bakgrund av detta föreslås inte bestämmelsen från nuvarande 3 kap. 10 § SOSFS 2007:23 över till den nya författningen. Detta utgör ingen förändring i sak, utan deltidsutbildningar kommer även i framtiden att kunna grunda rätt till ett erkännande av yrkeskvalifikationerna.

De övriga materiella ändringar som föreslås i det tredje kapitlet (som motsvarar det nuvarande fjärde kapitlet) är beroende av överordnade författningar och grundar sig på direktivet. Se i denna del nuvarande 4 kap. 6 § 1 andra stycket 4 och 5, 4 kap. 7 §, 4 kap. 8 § 1 och delar av 4 kap. 9 §. Eventuella konsekvenser på grund av detta beror därför inte på Socialstyrelsens förslag. Viss reglering har bedömts som överflödiga och istället lämpligare att den finns i form av information på till exempel Socialstyrelsens hemsida (se särskilt nuvarande bestämmelser i 4 kap. 2, 3 och 5 §§). I sak sker alltså inga stora förändringar av svensk rätt, men bestämmelser på området kommer nu främst att finnas i olika lagar och förordningar. Detta kan medföra konsekvenser för de enskilda då reglerna måste sökas på olika platser. Socialstyrelsen måste dock, på grund av den formella lagkraftens princip, ändra sina föreskrifter. Socialstyrelsen bedömer vidare att en

del av de nämnda konsekvenserna kan mildras genom att myndigheten utarbetar och publicerar information. Detta medför dock kostnader för myndigheten.

Socialstyrelsen anser att fyra paragrafer som kommer att finnas i det nya tredje kapitlet måste kommenteras.

Avseende den nya 3 § kommer den nu uttryckligen att omfatta yrken, inklusive specialister, som kan erkännas enligt den automatiska ordningen men som i dessa fall prövas enligt den generella ordningen. Detta är inte valfritt för Socialstyrelsen utan grundar sig på direktivet. För de enskilda är det positivt att detta förtydligas i författningen. I övrigt sker inga ändringar av bestämmelserna utöver det som tidigare kommenterats kring rättsföljder samt kring temporära och andra förbud.

Den nämnda utökningen avseende vilka som omfattas bestämmelserna gäller även den nya 4 § som även denna nu uttryckligen kommer att omfatta de yrken, inklusive specialister, som kan erkännas enligt den automatiska ordningen men som i dessa fall prövas enligt den generella ordningen. Detta sker emellertid redan i dagsläget varför detta förslag inte medför några konsekvenser. För de enskilda är det positivt att detta förtydligas i författningen.

Ytterligare en bestämmelse införs (5 §) och detta är för att förtydliga att rättsföljden för specialister som prövas enligt den generella ordningen är ett bevis om specialistkompetens. Detta innebär inga sakliga ändringar i förhållande till nuvarande regler och kan därför inte anses medföra några konsekvenser.

Det föreslås även ett tillägg i form av en ny 6 §. Denna paragraf innebär i sak att nuvarande bestämmelse i 5 kap. 7 § patientsäkerhetsförordningen kommer att återfinnas i den nya författningen. Detta innebär således att en existerande bestämmelse flyttas ner i normhierarkin från förordning till föreskrift. En ändring föreslås dock och den är att ta bort nuvarande möjlighet att tidsbegränsa rätten att kalla sig specialistsjuksköterska för de sjuksköterskor som i enlighet med femte kapitlet får en tidsbegränsad legitimation. Detta sker då denna rätt inte logiskt sett bör tidsbegränsas. I de delar inga sakliga ändringar föreslås föranleder förslaget inga konsekvenser. Avseende den sakliga ändringen innebär denna en lättnad för den enskilde då denne inte i framtiden åter behöver ansöka om rätten att kalla sig specialistsjuksköterska. Detta medför i sig minskade administrativa kostnader och konsekvenser och då även för Socialstyrelsen som vid upprepade ansökningar från samma person enbart kommer att behöva utfärda legitimationer och inte förnyade handlingar kring rätten att kalla sig specialistsjuksköterska.

Avseende 4 kap. 1 § är denna bestämmelse ny. I sak innebär den, förutom när det gäller det nya språkkravet, en kodifiering av rådande ordning. Den medför konkret att reglerna anpassas till den nya flerstegsprocess som nu föreslagits i bland annat lagen (2015:xx) om erkännande av yrkeskvalifikationer. Detta medför därför inga konsekvenser i förhållande till nuvarande ordning..

Avseende 5 kap. 2 § motsvarar denna bestämmelse nuvarande 5 kap. 1 §. Två ändringar föreslås dock i förhållande till nuvarande bestämmelse.

För det första föreslås lättnader i kvavet på tidigare yrkesutövning i de fall där varken yrket eller utbildningen för yrket är reglerad i den stat där yrkesutövaren är lagligen etablerad. Enligt förslaget kommer det att krävas att yrkesutövaren visar att hon eller han har utövat yrket i minst ett år i ett eller flera EES-länder under de tio år som föregår utövandet av yrket i Sverige, jämfört med nuvarande krav på två års yrkesutövning i ett EES-land. Detta kan medföra att det blir lättare för enskilda att tillfälligt utöva ett yrke i ett annat land än där de är lagligen etablerade. Detta kan därför medföra ett ökat antal ärenden för Socialstyrelsen och därigenom en ökad administration. Det är dock svårt att förutse de närmare konsekvenserna av detta. Oaktat detta är konsekvenserna en direkt följd av direktivet då de lägre kraven framgår av detta.

Avseende nuvarande 5 kap. 2 § kommer möjligheten till förhandskontroll att finnas i 5 kap. 15 a § patientsäkerhetsförordningen. Socialstyrelsen anser inte att det finns grund för att behålla det nuvarande kategoriska kravet. Beslut om att genomföra en förhandskontroll kommer nu att fattas i det enskilda fallet. Det har inte framkommit några skäl som talar mot att ta bort detta krav. Det är svårt att förutse vilka konsekvenser som kan följa på detta. Detta beror på att Socialstyrelsen ännu inte har prövat något dylikt ärende.

Förslaget till ny 5 kap. 3 § utgör i sig en kodifiering av gällande rätt och följer de uttalanden som har gjorts i bland annat propositionen om att tidsbegränsade legitimationer ska behållas. I sig innebär detta således inga nya krav.

Förslaget till ny 5 kap. 4 § motsvarar i hög utsträckning vad som framgår av nuvarande 5 kap. 3 §. Materiella ändringar sker i form av att det tillkommer element som kan kompensera för skillnader mellan innehavda kvalifikationer och krävd utbildning. Detta kommer att medföra att prövningen hos Socialstyrelsen kan ta längre tid och därför medföra ökade administrativa kostnader. Det kan vidare bli så att färre personer kan komma att behöva genomföra lämplighetsprov. Inte heller i denna del är det möjligt att förutse vilka närmare konsekvenser som kan följa på förslagen då detta inte har prövats tidigare.

Avseende förslagen till nya bestämmelser i 5 kap. 5 och 6 § grundar sig dessa direkt på nya bestämmelser i direktivet. De konsekvenser som kan följa på dessa är således direkt avhängiga av direktivet. I sak anger de regler för när Socialstyrelsen ska fatta olika beslut. Detta kommer att ställa krav på Socialstyrelsens handläggning och kan leda till ökade administrativa och andra kostnader för att i tid kunna hantera ansökningar. Om ansökningar inte hanteras i tid kan detta leda till att personer ges rätt att utöva ett yrke i Sverige utan att kontroller genomförs. Det kan medföra risker för patientsäkerheten om personer som borde nekas tillträde till yrket istället får utöva yrket. I en del utgör förslagen inte ett genomförande av direktivet: den del i vilken det anges att legitimation inte får meddelas om denna skulle ha återkallats enligt 8 kapitlet i patientsäkerhetslagen (2010:659) är helt nationellt motiverad och följer uttalanden i föreliggande proposition om att tidsbegränsade legitimationer ska behållas.

Bestämmelsen i 5 kap. 7 § utgör även denna ett genomförande av direktivet avseende när olika titlar ska användas. Konsekvenser som följer utav denna byggs således på direktivet. Det är även i denna del svårt att förutse konsekvenserna för Socialstyrelsen då frågan inte tidigare har prövats.

I det nya sjätte kapitlet föreslås det att en generell undantagsbestämmelse införs. Orsaken till detta är att en sådan krävs om Socialstyrelsen önskar ha möjlighet att medge undantag från bestämmelserna i föreskrifterna. Det kan noteras att det kommer krävas särskilda skäl samt att det inte är möjligt att meddela undantag från de bestämmelser som inför tvingade regler grundade på yrkeskvalifikationsdirektivet eller överordnade svenska författningar. Det är svårt att bedöma vilka konsekvenser som kan följa på denna bestämmelse men det kan bli så att det uppstår administrativa kostnader för Socialstyrelsen för att hantera undantagsärenden. En situation som kan komma att prövas är exempelvis undantag från språkravet för yrkesutövare som endast avser att utöva yrket i enstaka fall (t.ex. genomförande av ett enskilt kirurgiskt ingrepp).

Alternativa lösningar och effekter om ingen reglering kommer till stånd

Socialstyrelsen anser att det inte finns några alternativa lösningar till förslagen. Detta motiveras främst av att stora delar av vad som nu föreslås ytterst grundar sig på ändringar i yrkeskvalifikationsdirektivet som måste genomföras. Det föreslås vidare förtydliganden samt klargöranden som syftar till att förbättra gällande författningar.

Socialstyrelsen bedömer i denna del att om ingen reglering kommer till stånd kommer nuvarande författningar att vara oklara. Vidare kommer situationen att leda till att Sverige inte bedöms uppfylla yrkeskvalifikationsdirektivet.

Berörda av regleringen

När det gäller vilka aktörer som berörs av förslagen bedöms följande komma i fråga:

- Socialstyrelsen
- Personer som önskar utöva ett reglerat yrke i Sverige
- Vårdgivare

Bemyndiganden som myndighetens beslutanderätt grundar sig på

Socialstyrelsen föreslås få bemyndigande att bl.a. meddela de närmare föreskrifter som behövs för tillämpningen av lagen och förordningen om erkännande av yrkeskvalifikationer, i enlighet med yrkeskvalifikationsdirektivet och de genomförandeakter som Europeiska kommissionen antagit med anledning av detta, i fråga om yrken inom hälso- och sjukvården, yrkesverksamhet inom socialtjänsten rörande barn och ungdom, etc. (SOU 2014:19 s. 82)

Socialstyrelsen föreslås även få bemyndigande enligt följande:

”Socialstyrelsen får meddela föreskrifter om

1. de utbildnings-, examens- och andra behörighetsbevis som avses i EES-avtalet och avtalet mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater å ena sidan och Schweiz å andra sidan och som enligt 1–9 §§ ska ge legitimation eller bevis om specialistkompetens i Sverige,
2. legitimation eller annan behörighet som avses i 1–13 §§ och 15 § tredje stycket samt om anpassningsperiod, lämplighetsprov och yrkesverksamhet, i den utsträckning sådana krav enligt EES-avtalet eller avtalet mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater å ena sidan och Schweiz å andra sidan får ställas på en sökande, och
3. vilka handlingar som ska bifogas en underrättelse enligt 15 §.
2. vilka handlingar som ska bifogas en underrättelse enligt 15 §,
3. förhandskontroll enligt 15 a §, och
4. krav på och kontroll av språkkunskaper för yrkesutövare som har förvärvat sina yrkeskvalifikationer eller fått dem erkända i ett annat EES-land än Sverige eller i Schweiz.” (SOU 2014:19 s. 102)

Detta innebär att en förutsättning för att Socialstyrelsen ska kunna fatta beslut om de föreskrifter som här föreslås är att föreslagna bemyndiganden genomförs i lag och förordning.

Kostnadsmissiga och andra konsekvenser

Socialstyrelsen önskar i denna del hänvisa till vad som har framförts ovan. När det gäller språkkrav hänvisas till bilaga 1. Utöver detta kan följande nämnas.

För Socialstyrelsen borde de föreslagna ändringarna, förutom språkkrav, komma att leda till kraftigt ökade administrativa och personella kostnader. Detta då det kan komma att bli ett ökat antal ärenden och ärendena i sig kommer att kräva mer arbete från myndighetens sida. Det kan vidare komma att uppstå ökade kostnader för IT-hantering. Handläggningstiderna för vissa typer av ärenden kommer att öka om inte tillräckliga resurser tillskjuts.

För personer som önskar utöva ett reglerat yrke i Sverige borde förslagen leda till att processerna förenklas och att dessa lättare och snabbare kan få tillträde till reglerade yrken i Sverige. Utöver kravet på språkkunskaper, som behandlas i bilaga 1, tillkommer i allt väsentliga inga nya krav eller åligganden.

För vårdgivare borde dessa förslag innebära att de lättare kan rekrytera personal från andra EES-länder då processerna kan bli snabbare och smidigare.

EU-rättslig påverkan

Socialstyrelsen bedömer att de föreslagna ändringarna överensstämmer med Sveriges skyldigheter ur ett EU-rättsligt perspektiv.

Överväganden enligt 14 kap. 3 § regeringsformen

En inskränkning i den kommunala självstyrelsen bör, enligt 14 kap. 3 § regeringsformen, inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som föranlett den. Bestämmelsen ger uttryck för en proportionalitetsprincip vad gäller inskränkningar i den kommunala självstyrelsen.

Socialstyrelsen bedömer inte att de föreslagna föreskrifterna har någon betydelse för den kommunala självstyrelsen.

Kostnader och intäkter för kommuner och landsting

Förslagen bedöms inte påverka kostnaderna eller intäkterna för kommuner och landsting.

Effekter för företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt

Socialstyrelsen bedömer att föreliggande förslag inte borde få effekter av betydelse för företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt.

Ikraftträdande och informationsinsatser

När det gäller tidpunkten för ikraftträdande av föreskrifterna konstaterar Socialstyrelsen att ändringsdirektivet ska vara genomfört i Sverige senast den 18 januari 2016. Föreskrifterna bör därför träda i kraft detta datum.

När det gäller speciella informationsinsatser är det av vikt att på ett klart och tydligt sätt informera berörda aktörer om de ändringar som föreslås och när dessa träder ikraft. Detta kommer att ske dels genom information på Socialstyrelsens hemsida, dels genom riktade informationsinsatser.

Kontaktperson

Gastón Fernández Palma, jurist och projektledare
Tel: 075-247 3195
E-post: gaston.fernandez-palma@socialstyrelsen.se

Carolus Dohmen, utredare
Tel: 075-247 3752
E-post: carolus.dohmen@socialstyrelsen.se

Helena Scarabin, enhetschef
Tel: 075 247 4055
E-post: helena.scarabin@socialstyrelsen.se

Febe Westberg, kvalitetsjurist
Tel: 075-247 3156
E-post: febe.westberg@socialstyrelsen.se

Avdelningen för regler och behörighet
Febe Westberg
Febe.westberg@socialstyrelsen.se

Konsekvensutredning – Förslag till nya bestämmelser om krav på och kontroll av nödvändiga språkkunskaper för yrkesutövare som förvärvat sina yrkeskvalifikationer eller fått dem erkända i ett annat EES-land eller i Schweiz

Sammanfattning

Socialstyrelsen föreslår nya bestämmelser om krav på och kontroll av nödvändiga språkkunskaper för yrkesutövare i hälso- och sjukvården. Förslaget innebär att den yrkesutövare som har förvärvat sina yrkeskvalifikationer eller fått dem erkända i ett annat EES-land eller i Schweiz ska kunna visa att han eller hon har för yrket nödvändiga kunskaper i svenska, danska eller norska språket för att få legitimation i Sverige. Att yrkesutövaren har för yrket nödvändiga språkkunskaper kan visas på olika sätt.

Bakgrund

I artikel 53 i det ursprungliga yrkeskvalifikationsdirektivet anges att yrkesutövare som får sina yrkeskvalifikationer erkända ska ha nödvändiga språkkunskaper för att utöva yrkesverksamheten i den mottagande medlemsstaten. Artikel 53 har genom ändringsdirektivet förtydligats i flera avseenden, bl.a. eftersom det har funnits ett behov av att klargöra de behöriga myndigheternas respektive arbetsgivarens roll i detta sammanhang.¹

Av artikeln framgår numera att medlemsstaterna får införa språkkontroller för yrken som har konsekvenser för patientsäkerheten. Sådana kontroller får dock ske först efter det att yrkeskvalifikationerna har erkänts eller ett europeiskt yrkeskort har utfärdats. I skäl 26 till ändringsdirektivet betonas att det är särskilt viktigt för yrken med konsekvenser för patientsäkerheten att språktester görs innan yrkesutövaren börjat utöva yrket i den mottagande medlemsstaten.

¹ Se skäl 26 till ändringsdirektivet.

Medlemsstaten ska säkerställa att alla kontroller som utförs eller övervakas av den behöriga myndigheten för att kontrollera efterlevnaden av skyldigheten att ha nödvändiga språkkunskaper är begränsade till kunskaper i ett officiellt språk.

Av artikeln framgår också att alla kontroller av språkkunskaper ska stå i proportion till den verksamhet som ska utövas samt att yrkesutövaren ska ha rätt att överklaga sådana språkkontroller enligt nationell lagstiftning.

I nationell lagstiftning föreslås artikel 53 genomföras genom en allmän bestämmelse i den nya horisontella lagen om erkännande av yrkeskvalifikationer.² Socialstyrelsen föreslås få bemyndigande att meddela föreskrifter om krav på och kontroll av språkkunskaper för yrkesutövare som har förvärvat sina yrkeskvalifikationer eller fått dem erkända i ett annat EES-land än Sverige eller i Schweiz.³

Vad gäller tillfällig yrkesutövning förtydligas det i artikel 7f i direktivet att den mottagande medlemsstaten får kräva ett intyg över den sökandes språkkunskaper. Vad som kvalificeras som intyg definieras inte men i genomförandeutredningen anges att det ligger i sakens natur att inte enbart intyg utfärdade av svenska organ får beaktas.⁴

Beskrivning av problemet och vad Socialstyrelsen vill uppnå

Socialstyrelsen har bedömt att det ursprungliga yrkeskvalifikationsdirektivet inte medger en kontroll av yrkesutövarens språkkunskaper vid en ansökan om legitimation. Detta har kritiserats, bl.a. i genomförandeutredningen, men samtidigt kan konstateras att det har krävts en tudelning av legitimationsprocessen för att möjliggöra ett genomförande av språkkontroller enligt direktivet. Nu lagda lagstiftningsförslag innebär att prövningen vid en legitimationsansökan delas upp i flera steg. Språkkunskaperna kan därmed kontrolleras efter det att yrkeskvalifikationerna har erkänts men innan tillträde till yrket beviljas genom legitimation. Direktivet syftar inte till att begränsa medlemsstaternas möjligheter att ställa andra krav som inte rör yrkeskvalifikationerna vilket innebär att även om yrkeskvalifikationerna erkänns som likvärdiga, kan andra krav behöva vara uppfyllda för att få utöva yrket. Detta gäller även för den som beviljats ett europeiskt yrkeskort.

Socialstyrelsen bedömer att det är rimligt och lämpligt att använda sig av den möjlighet som direktivet och föreslagna författningsändringar ger och föreslår att en regelmässig kontroll av språkkunskaper införs för legitimationsyrkena i hälso- och sjukvården. Genom att meddela föreskrifter som innebär att språkkunskaperna kontrolleras säkerställs att yrkesutövaren faktiskt har de för yrket nödvändiga språkkunskaper som krävs.

Att legitimerade yrkesutövare i hälso- och sjukvården har nödvändiga språkkunskaper främjar ett patientsäkert yrkesutövande. Förmågan att kommunicera på ett tillförlitligt sätt med patienter och anhöriga liksom med övrig personal är en stor och mycket viktig del i hälso- och sjukvårdsarbetet. De krav som ställs på

² Regeringens proposition 2015/16:44, s. 10.

³ Statens offentliga utredningar (SOU 2014:19) Yrkeskvalifikationsdirektivet – ett samlat genomförande.

⁴ SOU 2014: 19, sid 194, not 28.

hälso- och sjukvårdspersonal att hantera såväl muntlig som skriftlig informationsöverföring på ett tillförlitligt sätt förutsätter nödvändiga språkkunskaper. Det kan handla om allt från journalföring till att kunna förklara medicinsk information på ett sätt som är förståeligt för mottagaren. Skyldigheten att föra patientjournal för den som har legitimation eller särskilt förordnande att utöva visst yrke framgår av 3 kap. 3 § patientdatalagen (2008:355) I 13 § anges att hälso- och sjukvårdens journalhandlingar ska vara skrivna på svenska språket, vara tydligt utformade och så lätta som möjligt att förstå för patienten. Regeringen har tidigare gjort bedömningen att det inte skulle gagna patientsäkerheten att ändra bestämmelsen om att journalspråket som huvudregel ska vara svenska. I Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2008:14) om informationshantering och journalföring i hälso- och sjukvården anges att journalföring i vissa fall får ske på danska eller norska samt att en yrkesutövare som särskilt förordnats får föra journal på engelska om det anges i förordnandet (4 kap. 11 §). Någon sådan ansökan har dock inte inkommit till myndigheten under de senaste åren.

Bristande kommunikation är en vanlig bakomliggande orsak till såväl vårdskador som klagomål från patienter och vad gäller språk får Socialstyrelsen uppgifter från arbetsgivare som är bekymrade över bristande språkkunskaper hos legitimerad personal.

Det främsta syftet med att kontrollera språkkunskaperna är att främja en patientsäker yrkesutövning. Socialstyrelsen anser därför att det bör ställas krav på språkkunskaper oavsett om yrkesutövaren vill utöva yrket tillfälligt eller mer permanent i Sverige.

Möjligheten att meddela tidsbegränsad legitimation kommer enligt författningsförslagen att i vart fall övergångsvis finnas kvar. Detta innebär att även tillfälliga yrkesutövare kommer att behöva legitimation.⁵ Socialstyrelsens förslag om språkkontroll innebär att det som huvudregel ställs samma krav på yrkesutövarens språkkunskaper för tidsbegränsad legitimation som för legitimation.

Vid enskilda situationer, t.ex. vid operationer eller liknande, där en enskild yrkesutövares särskilda kompetens behövs ska Socialstyrelsen dock kunna medge undantag från kravet i föreskrifterna att yrkesutövaren ska visa att han eller hon har språkkunskaper i svenska, danska eller norska.⁶

Socialstyrelsen anser att de krav på språkkunskaper som ställs på utbildade i ett annat EES-land eller Schweiz bör vara motsvarande de krav som ställs för utbildade i tredjeland. Regeringen understryker att yrkeskvalifikationsdirektivet inte hindrar att medlemsstaterna ställer samma krav på språkkunskaper oavsett var yrkeskvalifikationerna är förvärvade.⁷

Socialstyrelsens förslag innebär att yrkesutövaren ska kunna visa att han eller hon har för yrket nödvändiga språkkunskaper och att det kan visas på olika sätt. På myndighetens hemsida kommer det att finnas flera exempel som beskriver hur språkkunskaperna kan styrkas, t.ex. genom godkänt betyg i kärnämnet svenska 3 vid gymnasial vuxenutbildning, godkänt resultat på s.k. Tisus-prov

⁵ Prop. 2015/16:44, s. 66.

⁶ 6 kap.1 § Socialstyrelsens föreskrifter (HSLF-FS 2015:X) om erkännande av yrkeskvalifikationer inom hälso- och sjukvården.

⁷ Prop. 2015/16:44, s. 88.

eller annat prov i svenska. Yrkesutövare som har genomfört en anpassningsperiod i Sverige och under denna period förvärvat nödvändiga språkkunskaper kan få ett intyg från sin arbetsgivare. Den som klarat ett lämplighetsprov på svenska kan därigenom visa att han eller hon har nödvändiga språkkunskaper.

Har yrkesutövaren kunskaper i danska eller norska språket på motsvarande nivå föreslås att kravet på nödvändiga språkkunskaper ska betraktas vara uppfyllt. I genomförandeutredningen konstateras att det kan ifrågasättas om ordningen att jämställa danska och norska språket med svenska språket är förenlig med EU-rätten men att frågan ligger utanför utredningens uppdrag.⁸

I direktivet anges att kontrollen ska vara begränsad till kunskapen i ett officiellt språk i den mottagande medlemsstaten. Socialstyrelsens förslag innebär inte att det ställs krav på kunskaper i danska eller norska språket, utan innebär en lättnad i förhållande till att enbart ställa krav på kunskaper i svenska språket. Lättnaden är motiverad av den språkliga gemenskapen och Socialstyrelsen gör bedömningen att myndighetens förslag inte innebär en särbehandling i EU-rättslig mening. Att inte godta kunskaper i danska och norska skulle även påverka den omfattande nordiska rörligheten av hälso- och sjukvårdspersonal.

Sammanfattningsvis föreslås att bestämmelser om krav på och kontroll av att yrkesutövaren har för yrket nödvändiga muntliga och skriftliga kunskaper i svenska, danska eller norska språket förs in i Socialstyrelsens nya föreskrifter (HSLF-FS 2015:X) om erkännande av yrkeskvalifikationer inom hälso- och sjukvården med följande lydelse:

”4 kap. Legitimation

1 § En apotekare, barnmorska, läkare, sjuksköterska med ansvar för allmän hälso- och sjukvård, tandläkare, arbetsterapeut, audionom, biomedicinsk analytiker, dietist, fysioterapeut, kiropraktor, logoped, naprapat, optiker, ortopedingenjör, psykolog, psykoterapeut, receptarie, röntgensjuksköterska, sjukhusfysiker eller tandhygienist ska efter ansökan hos Socialstyrelsen få legitimation för yrket om

1. hon eller han har fått sina yrkeskvalifikationer erkända i Sverige,
2. det inte föreligger sådana förhållanden att legitimationen skulle ha återkallats enligt bestämmelserna i 8 kapitlet patientsäkerhetslagen (2010:659) om sökanden hade varit legitimerad, och
3. sökanden visar att hon eller han har för yrket nödvändiga muntliga och skriftliga kunskaper i svenska, danska eller norska språket.

5 kap. Tillfällig yrkesutövning

2 § Till en förhandsunderrättelse om tillfällig yrkesutövning i Sverige ska fogas

1. ett intyg utfärdat av den behöriga myndigheten i ett EES-land som visar att yrkesutövaren är lagligen etablerad i det landet och att det, när intyget utfärdades, inte fanns något förbud för henne eller honom att utöva yrket,
2. bevis på yrkeskvalifikationer,
3. uppgifter om den tillfälliga yrkesutövningens varaktighet, frekvens, periodicitet och kontinuitet, och

⁸ SOU 2014:19, s. 335.

4. intyg som visar att yrkesutövaren har för yrket nödvändiga muntliga och skriftliga kunskaper i svenska, danska eller norska språket.

Om varken yrket eller utbildningen för yrket är reglerad i den stat där yrkesutövaren är lagligen etablerad, ska yrkesutövaren också inge underlag som visar att hon eller han har utövat yrket i minst ett år i ett eller flera EES-länder under de tio år som föregår utövandet av yrket i Sverige.”

Alternativa lösningar och effekter om ingen reglering kommer till stånd

Genom att införa de föreslagna bestämmelserna om krav på och kontroll av språkkunskaperna blir regelverket transparent och förutsebart. Dels tydliggörs att nödvändiga språkkunskaper krävs för att få tillträde till ett legitimationsyrke inom hälso- och sjukvården i Sverige. Dels tydliggörs att det är den behöriga myndigheten, Socialstyrelsen, som utför kontrollen av en yrkesutövers språkkunskaper oavsett om han eller hon är utbildad i eller utanför EU/EES. Arbetsgivarens möjlighet att ställa högre krav på yrkesutövarens språkkunskaper vid anställning förändras inte genom de föreslagna bestämmelserna.

Att införa bestämmelser om språkrav och kontroll innebär också att alla yrkesutövers språkkunskaper kontrolleras, dvs. även de som har för avsikt att starta egen verksamhet och som därför inte omfattas av någon arbetsgivares kontroll.

Om bestämmelserna inte införs skulle det innebära att nuvarande oklarheter vad gäller ansvaret för att kontrollera språkkunskaperna kvarstår. Den som utövar enskild yrkesutövning kommer att kunna utöva sitt yrke i Sverige utan någon kontroll av språkkunskaperna. Att yrkesutövarens språkkunskaper kontrolleras bristfälligt eller inte alls kan ha negativa konsekvenser för patientsäkerheten.

Ett alternativ är att införa differentierade språkrav för olika yrkesgrupper. Socialstyrelsen bedömer emellertid att det initialt är viktigast att införa en kontroll av att samtliga yrkesgrupper har grundläggande språkkunskaper. Detta är en viktig förutsättning för att kunna kommunicera med kollegor och patienter på ett tillförlitligt sätt vilket ökar förutsättningarna för en god och säker vård. Ytterligare utredning och analys är nödvändig för att införa differentierade språkrav med högre språkrav för vissa yrkesgrupper.

Berörda av regleringen

Följande aktörer bedöms vara berörda av Socialstyrelsens förslag:

- Yrkesutövare inom hälso- och sjukvården som förvärvat sina yrkeskvalifikationer eller fått dem erkända i ett annat EES-land eller i Schweiz och som vill etablera sig eller tillfälligt utöva sitt yrke i Sverige
- Institutioner och lärosäten
- Socialstyrelsen
- Vårdgivare (offentliga och privata aktörer)

Bemyndiganden som myndighetens beslutanderätt grundar sig på

Socialstyrelsen föreslås få bemyndigande att meddela föreskrifter om: ”krav på och kontroll av språkkunskaper för yrkesutövare som har förvärvat sina yrkeskvalifikationer eller fått dem erkända i ett annat EES-land än Sverige eller i Schweiz”.⁹

I den proposition som lagts efter ovan angivna förslag uttalar regeringen att det finns skäl som talar för att Sverige ska använda sig av direktivets möjlighet att införa regelmässiga språkkontroller för yrken som har konsekvenser för patientsäkerheten och överväger frågan.¹⁰

Detta innebär att en förutsättning för att Socialstyrelsen ska kunna fatta beslut om de föreskrifter om språkkrav som här föreslås är att förslaget bemyndigande genomförs i lag och förordning.

Kostnadsmissiga och andra konsekvenser

Enskilda yrkesutövare

Yrkeskvalifikationsdirektivet innefattar sedan tidigare en skyldighet för berörda yrkesutövare att ha nödvändiga språkkunskaper för att utöva yrket i den mottagande medlemsstaten. Det har dock saknats bestämmelser om förutsättningarna för hur språkkunskaperna kan kontrolleras.

Socialstyrelsens förslag innebär att yrkesutövarens språkkunskaper kontrolleras innan han eller hon beviljas tillträde till yrket genom legitimation. Tidsperioden från ansökan till beviljad legitimation blir därför troligen längre jämfört med i dag men tiden fram till faktiskt yrkesutövande borde enbart bli försumbart längre. Förslaget innebär att yrkesutövaren ska visa att han eller hon har nödvändiga språkkunskaper genom exempelvis godkänt betyg efter genomgången kurs eller genomfört språktest. Många som i dag ansöker om svensk legitimation efter studier i EU/EES har en svensk gymnasieutbildning och kan styrka sina språkkunskaper genom ett svenskt gymnasiebetyg. Yrkesutövaren kan även styrka nödvändiga språkkunskaper på andra sätt. Det kan bli aktuellt när yrkesutövaren har förvärvat nödvändiga kunskaper i svenska språket utan att ha genomgått någon utbildning i svenska.

Yrkesutövare som har varit anställda har omfattats av arbetsgivarens kontroll av språkkunskaperna. Detta kan ha inneburit att yrkesutövaren fått genomgå någon form av språkutbildning eller språktest. För dessa yrkesutövare innebär förslaget att en kontroll av språkkunskaperna i första hand görs av Socialstyrelsen samt att kontrollen sker innan tillträde till yrket beviljas genom legitimation.

För yrkesutövare som har startat egen verksamhet efter att ha fått legitimation och som inte har haft någon arbetsgivare innebär förslaget att språkkunskaperna nu kommer att kontrolleras. Språkutbildning och språktest kan behöva genomföras innan dessa beviljas legitimation och kan starta sin verksamhet.

⁹ SOU 2014:19, s. 102.

¹⁰ Prop. 2015/16:44, s. 88.

För samtliga enskilda yrkesutövare innebär förslaget utökad tid för språktester eller andra sätt att visa språkkunskaperna på innan legitimation kan beviljas.

Institutioner och lärosäten

För de institutioner och lärosäten som tillhandahåller språktester kommer förslaget troligen att innebära en ökning av antalet personer som vill göra ett språktest. Det finns ingen information om antalet personer som i dag genomför ett prov vid ett lärosäte på detta sätt varför kostnaden inte kan beräknas.

Socialstyrelsen

För bästa möjliga genomförande och funktionalitet krävs att Socialstyrelsen utvecklar sina handläggningsrutiner och processer. Det behövs långsiktig planering och kompetensutveckling av den personal som handlägger s.k. EU-ärenden. Förslaget kommer att innebära ytterligare administration för myndigheten. Nya arbetsuppgifter blir att hantera intyg om språkkunskaper, t.ex. genom diarieföring. Moment av bedömning som kan kräva ytterligare kompetens kan tillkomma. Förslaget kommer också att innebära ökad tid för att hantera frågor från enskilda samt att informera enskilda om språkrav och de kontroller som görs.

Under 2014 inkom 2 453 ansökningar om legitimation i EU-ärenden till Socialstyrelsen. Vid den enhet som handlägger dessa ansökningar arbetar ca 10 personer som samtliga är utredare.¹¹ Eftersom utredningen av respektive ärende skiljer sig åt är det svårt att beräkna tidsåtgång per ärende. Ett ärende handläggs vanligen under 1-12 månader och många ansökningar måste kompletteras med ytterligare handlingar. Den extra resurs som antas behövas för att hantera intyg om språkkunskaper är en (1) person som är utredare. Kostnad för Socialstyrelsen är lönekostnader för denna person. Lönekostnaden för en utredare vid berörd enhet hos Socialstyrelsen är i genomsnitt 30 000 kr per månad. Med påslag av sociala avgifter om 51 % för statlig verksamhet blir årskostnaden 543 600 kr. Den totala årskostnaden för denna person vid Socialstyrelsen är 1 180 929 kr. Antalet ansökningar för legitimationer 2015 har per september varit 2 188 st. En rak prognos för helår 2015 ger 2 917 ansökningar, en ökning om 18,9% jämfört med föregående år.

Att det ställs tydliga krav på språkkunskaper för att få legitimation kan innebära ett något färre antal ansökningar om kravet innebär att endast yrkesutövare som faktiskt har för avsikt att arbeta i Sverige ansöker om legitimation.

För att möta de nya krav som ställs på enheten genom det moderniserade yrkeskvalifikationsdirektivet kommer fyra utredare att anställas. En positiv konsekvens av detta kan bli att handläggningstiderna kan förkortas, vilket i sådana fall medför att enskilda kan få besked om legitimation snabbare, eller att negativ effekt uteblir.

Vårdgivare (offentliga och privata)

Socialstyrelsen bedömer att föreslagna bestämmelser kan ha positiva konsekvenser för landsting och andra vårdgivare genom att yrkesutövarna kommer att ha

¹¹ Information kring ärendehantering har givits från utredare vid Socialstyrelsen.

för yrket nödvändiga språkkunskaper när de får sin legitimation. Även om arbetsgivaren har möjlighet att ställa högre krav på språkkunskaper vid anställningen utifrån de behov som finns på respektive arbetsplats så kommer ansvaret för att kontrollera språkkunskaperna i första hand tillkomma Socialstyrelsen. Detta kan innebära en lättnad för arbetsgivaren. Förslaget innebär emellertid också att språkutbildning och kontroll genomförs före legitimation. Detta medför i sin tur att yrkesutövarna inte kommer att kunna utföra sådana arbetsuppgifter som endast legitimerad personal får utföra under denna tidsperiod. Skulle yrkesutövaren inte bli godkänd på ett språktest medför det också att tidpunkten för när legitimation kan meddelas blir senarelagd eller i enstaka fall uteblir. För arbetsgivaren kan därför förslaget innebära ett visst mått av osäkerhet vad gäller tidpunkten för yrkesutövarens legitimation.

EU-rättslig påverkan

Socialstyrelsen bedömer att de föreslagna ändringarna överensstämmer med Sveriges skyldigheter ur ett EU-rättsligt perspektiv. Det ställs inte krav på att ett särskilt språkprov ska genomföras utan den sökande kan på olika sätt styrka nödvändiga språkkunskaper. Syftet med bestämmelsen är att upprätthålla patientsäkerheten och Socialstyrelsen anser inte att kravet går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta syfte. Det skulle kunna ifrågasättas om den gällande ordningen i Sverige att jämställa danska och norska språket med svenska språket är förenlig med EU-rätten. Socialstyrelsen gör dock bedömningen att grunden för att jämställa just dessa nordiska språk är att de är närbesläktade och att det därför inte innebär en särbehandling i EU-rättslig mening. Till detta kommer att den omfattande rörligheten mellan de nordiska länderna skulle påverkas negativt om danska och norska språkkunskaper inte skulle kunna jämföras med kunskaper i svenska språket.

Överväganden enligt 14 kap. 3 § regeringsformen

En inskränkning i den kommunala självstyrelsen bör, enligt 14 kap. 3 § regeringsformen, inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som föranlett den. Bestämmelsen ger uttryck för en proportionalitetsprincip vad gäller inskränkningar i den kommunala självstyrelsen.

Socialstyrelsen bedömer inte att de föreslagna föreskrifterna har någon betydelse för den kommunala självstyrelsen.

Kostnader och intäkter för kommuner och landsting

Förslagen bedöms inte påverka kostnaderna eller intäkterna för kommuner och landsting.

Effekter för företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt

Socialstyrelsen bedömer att föreslagna bestämmelser inte borde få effekter av betydelse för företags arbetsförutsättningar eller konkurrensförmåga. Detta

grundar sig i att skyldigheten för yrkesutövare att ha för yrket nödvändiga språkkunskaper redan gäller i dag enligt direktivet.

Vad gäller villkor i övrigt hänvisas till den redogörelse och bedömning som har gjorts ovan i avsnittet "Kostnadsmässiga och andra konsekvenser".

Ikraftträdande och informationsinsatser

När det gäller tidpunkten för ikraftträdande av här föreslagna bestämmelser anser Socialstyrelsen att dessa bör träda i kraft den 18 januari 2016. Detta eftersom direktivet måste vara genomfört senast vid detta datum. Detta kommer att medföra att tiden från tryck till datum för ikraftträdande kommer att förkortas i förhållande till Socialstyrelsens normala rutin om fyra veckor.

När det gäller speciella informationsinsatser är det av vikt att på ett klart och tydligt sätt informera berörda aktörer om de ändringar som föreslås och när dessa träder i kraft. Detta kommer att ske dels genom information på Socialstyrelsens hemsida, dels genom riktade informationsinsatser. Det sistnämnda kan exempelvis göras genom riktade utskick till berörda aktörer.

Övergångsbestämmelse

Ansökningar som anhängiggjorts hos Socialstyrelsen före den 18 januari 2016 kommer inte att omfattas av föreslagna nya bestämmelser om krav på språkkontroll. Detta föreslås framgå av en övergångsbestämmelse i författningen.

Kontaktperson

Febe Westberg
Tel: 075-247 31 56